

Retningslinjer for prøvesager

1. Retsplejelovens bestemmelser om prøvesager

Efter retsplejelovens § 133 har en advokat møderet for landsret og i alle sager for Sø- og Handelsretten, når advokaten har bestået en prøve i procedure.

Prøven består i, at den pågældende udfører to retssager, der afsluttes med en mundtlig hovedforhandling. Prøven er bestået, når de retter, hvor sagerne er udført, finder udførelsen tilfredsstillende. Ud fra den første sags karakter og udførelsen heraf kan prøven dog erklæres for bestået alene på grundlag af denne sag. Det er dog alene landsretterne eller Sø- og Handelsretten, der kan erklære prøven bestået på grundlag af udførelsen af en enkelt sag.

Prøven kan aflægges af advokater og af autoriserede advokatfuldmægtige, der kan give møde for landsret eller i alle sager for Sø- og Handelsretten i henhold til en såkaldt proceduretilladelse udstedt i medfør af retsplejelovens § 136, stk. 4.

Den ene retssag kan være en byretssag med kollegial behandling eller med medvirken af sagkyndige dommere. Den anden sag skal aflægges for en af landsretterne eller for Sø- og Handelsretten. Hvis begge prøvesager aflægges for landsretterne eller Sø- og Handelsretten, er der mulighed for at aflægge de to sager ved hver sin ret.

I de følgende afsnit fastsættes nærmere retningslinjer for vurderingen af, hvornår en sag er egnet som prøvesag, og hvilke elementer i den enkelte sag der lægges vægt på

ved afgørelsen af, om udførelsen af en prøvesag kan vurderes som tilfredsstillende. Endvidere fastsættes nærmere retningslinjer for den praktiske fremgangsmåde for opnåelse af møderet og for retternes administration af ordningen med prøvesager.

2. Vurderingen af en sags egnethed som prøvesag

Til brug for vurderingen af, om en sag er egnet som prøvesag, kan det generelt anføres, at en sag kun kan vurderes som egnet til at være prøvesag, hvis sagen er af et sådant omfang og en sådan karakter, at udførelse af sagen kan danne et tilstrækkeligt grundlag for en vurdering af advokatens evne til forelæggelse, afhøring og anden bevisførelse samt procedure.

Kravet om, at sagen skal kunne danne et tilstrækkeligt grundlag for vurderingen, betyder, at både forelæggelse og bevisførelse skal have et vist omfang, og at proceduren skal vedrøre et juridisk spørgsmål af en vis sværhedsgrad. Ved vurderingen af sags egnethed indgår i den forbindelse, om der er anledning til at antage, at sagen er "pustet op" for at sikre en sag af et omfang, der normalt vil være forudsætningen for en godkendelse af sagen som prøvesag.

Det er uden betydning, om sagen efter hovedforhandling afsluttes med dom eller med forlig.

Det er ikke tilstrækkeligt, at der både er anledning til bevisførelse og procedure, hvis sagen ikke giver den pågældende advokat lejlighed til at godtgøre sine evner til at forelægge sagen. Det er heller ikke tilstrækkeligt, at der både er anledning til forelæggelse og bevisførelse, hvis sagen ikke indeholder juridiske problemer og således giver den pågældende advokat lejlighed til at procedere et spørgsmål af en vis juridisk sværhedsgrad. Endelig er det heller ikke tilstrækkeligt, at der både er anledning til forelæggelse og procedure, hvis sagen ikke giver den pågældende advokat anledning til at godtgøre sine evner til afhøring og anden bevisførelse.

En straffesag vil som følge heraf kun sjældent kunne være egnet som prøvesag og da kun undtagelsesvist for andre end sagens anklager. Ligeledes vil det kun undtagelsesvist kunne forekomme, at samme sag erklæres egnet som prøvesag for både den ene parts og den anden parts advokat. Møder prøvekandidaten for sagsøgte/indstævnte,

må det være aftalt med repræsentanten for modparten, at det er prøvekandidaten, som forelægger sagen.

Heller ikke den typiske ægteskabssag vil kunne vurderes som egnet til at være prøvesag, men der kan naturligvis forekomme sager, der med hensyn til sagens karakter og omfang ligger så tæt på en almindelig civil sag, at der er samme grundlag for at vurdere den pågældendes egnethed til forelæggelse, afhøring og anden bevisførelse samt procedure som ved en udførelse af en almindelig civil sag.

Såfremt prøvesag nr. 1 har været særlig omfattende eller kun lige tilstrækkelig til at være egnet som prøvesag, kan der stilles særlige skærpede eller lempelige krav til prøvesag nr. 2. Prøvekandidaten skal i så fald orienteres herom i forbindelse med afslutningen af prøvesag nr. 1

Særligt om **prøvesager i landsretterne** gælder, at almindelige civile ankesager med forelæggelse, supplerende afhøringer og en procedure om et juridisk spørgsmål af en vis sværhedsgrad ofte vil være egnede. Der er ikke krav om, at den ene eller begge prøvesager skal være 1. instanssager. To ankesager kan således være tilstrækkeligt til at bestå prøven, når blot hver af sagerne er egnede. Særligt ved ankesager skal man være opmærksom på, at sagen ikke må "pustes op" f. eks. med unødvendige supplerende afhøringer.

Civile 1. instanssager, der er anset for principielle og med denne begrundelse henvist til landsretten, vil normalt være egnede, hvis der skal ske afhøringer under hovedforhandlingen.

Mundtligt forhandlede kæremål kan være egnede som prøvesager, når blot sagen opfylder de almindelige krav til en prøvesag.

En straffesag vil også i landsretten kun sjældent kunne være egnet som prøvesag og da kun undtagelsesvist for andre end sagens anklager.

Særligt om **prøvesager i Sø- og Handelsretten** gælder, at prøven kan aflægges i Skifteafdelingen og i Retsafdelingen. I Skifteafdelingen, som må sidestilles med en byret,

medvirker lejlighedsvist sagkyndige dommere under hovedforhandlingen; i retsafdelingen medvirker altid sagkyndige dommere under hovedforhandlingen.

De civile 1. instanssager i Sø- og Handelsrettens retsafdeling vil i reglen være egnede som prøvesager, hvis der er bevismæssige spørgsmål, der nødvendiggør afhøringer af et vist omfang. Delforhandlinger vil under samme forudsætninger kunne være egnede.

Særligt om **prøvesager i byretten** gælder, at sagen skal være en sag med kollegial behandling eller en sag, hvor der medvirker sagkyndige dommere.

En civil sag i byretten kan være med *kollegial behandling*, hvis sagen er af principiel betydning, sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne, sagen frembyder særlig omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål, eller sagens særlige karakter i øvrigt undtagelsesvis gør kollegial behandling påkrævet, jf. herved retsplejelovens § 12, stk. 3.

Civile sager med kollegial behandling i byretten vil normalt være egnede som prøvesager, hvis der er bevismæssige spørgsmål, der nødvendiggør afhøringer af et vist omfang.

En civil sag i byretten kan være med deltagelse af *sagkyndige dommere*, hvis fagkundskab skønnes at være af betydning for sagen, jf. retsplejelovens § 20.

Det bemærkes i den forbindelse, at de lægdommere, der medvirker i en boligsag i medfør af lejelovens § 107, stk. 2, ikke er at betragte som sagkyndige dommere som nævnt i retsplejelovens § 20. Medvirken af lægdommere i en boligsag indebærer således ikke, at sagen kan anvendes som prøvesag.

Det må påregnes, at der i medfør af retsplejelovens § 357, stk. 4, vil blive truffet bestemmelse om udarbejdelse af ekstrakt i de byretssager, der behandles med flere dommere eller under medvirken af sagkyndige.

En straffesag i byretten kan kun være med kollegial behandling, hvis der er tale om en nævningesag, jf. retsplejelovens § 12, stk. 5. En straffesag i byretten kan være med deltagelse af sagkyndige (søkyndige) dommere, hvis fagkundskab til søforhold skønnes

at være af betydning, jf. retsplejelovens § 20 b. Som nævnt ovenfor, vil en straffesag imidlertid kun sjældent kunne være egnet som prøvesag og da kun undtagelsesvist for andre end sagens anklager.

Der er ikke noget krav om, at den ret, hvor en sag ønskes udført som prøvesag, forud for udførelsen skal godkende sagen som egnet som prøvesag. Ønsker prøvekandidaten en **forhåndsudtalelse om sagens egnethed**, kan anmodning herom fremsættes over for vedkommende ret, og denne vil da kunne give en begrundet besked om, hvorvidt sagen på forhånd må anses for uegnet som prøvesag. Den endelige godkendelse af en sag som egnet som prøvesag må afvente sagens udførelse, idet ændringer i sagens omfang og karakter kan begrunde, at en sag, som oprindeligt måtte anses for egnet som prøvesag, ikke længere kan antages at opfylde de krav, der må stilles til sagen.

3. Vurderingen af en prøvesags udførelse

Vurderingen af en prøvesags udførelse er en samlet vurdering af, om præstationen kan anses for tilfredsstillende – for klienten og for retten.

I den samlede vurdering af prøvesagens udførelse indgår navnlig vurderinger af forelæggelsen, afhøringer og proceduren. Sagens udfald inddrages derimod normalt kun, hvis der er en særlig sammenhæng mellem sagens udfald og prøvekandidatens dispositioner under hovedforhandlingen.

Forelæggelsen

Ved vurderingen af forelæggelsen lægges der vægt på, om prøvekandidaten på en klar og kort måde kan præsentere sagen og dennes problemstillinger således, at det fra hovedforhandlingens indledning er klart, hvad parterne er uenige om, og hvad retten skal tage stilling til.

De nærmere krav til en forelæggelse fremgår bl.a. af landsretternes fælles vejledning for behandling af civile sager ved landsretterne. I denne vejledning, der kan findes på landsretternes hjemmesider (www.oestrelandsret.dk og www.vestrelandsret.dk), er bl.a. anført:

”...

Forelæggelse i 1. instanssager

Under hovedforhandlingen skal sagsøgeren forelægge sagen, således at retten får overblik over sagens faktum og retlige problemer.

Forelæggelsen i 1. instanssager bør indledes med en ganske kort præsentation af det/de problem(er), som retten skal tage stilling til. I sager, der involverer flere personer eller selskaber, kan en kort præsentation af disse ligeledes være hensigtsmæssig. Til brug for en sådan præsentation kan støttebilag ofte være af stor værdi.

Forelæggelsen tilstræbes koncentreret, således at den normalt består i en præcisering af sagens juridiske spørgsmål og en redegørelse for sagens faktum. Oplæsning af sagens dokumenter bør således begrænses til centrale passager. Såvel centrale passager, der oplæses, som mindre centrale passager, der refereres uden oplæsning, skal være markeret tydeligt med skarpe parenteser eller indstregning, jf. ovenfor under pkt. E.4. Der skal henvises til de relevante sidetal i ekstrakten under forelæggelsen.

Det er vigtigt, at det altid fremgår af sammenhængen, hvilken betydning en faktisk oplysning har for parternes anbringender.

... Forelæggelse i ankesager

Under hovedforhandlingen skal appellanten forelægge sagen, således at retten får overblik over sagens faktum og retlige problemer.

Indledningsvis under forelæggelsen bør det kort angives, hvad der er sagens hovedspørgsmål, og hvori uenigheden navnlig består. Såfremt der under anken er fremkommet nye tvistepunkter eller nye anbringender, eller hvis der er opnået enighed om faktiske forhold, eller enkelte tvistepunkter eller anbringender er frafaldet, bør disse forhold kort angives. Det er ikke nødvendigt at dokumentere ankens rettidighed.

Forelæggelsen tilstræbes koncentreret, således at den normalt består i en kort præcisering af sagens juridiske spørgsmål i anken og en kort redegørelse for sagens faktum

med oplæsning af alene de centrale passager i dom og/eller dokumenter. Såvel centrale passager, der oplæses, som mindre centrale passager, der refereres uden oplæsning, skal være markeret tydeligt med skarpe parenteser eller indstregning, jf. ovenfor under pkt. E.4.

Byretsdommen oplæses ikke. Der kan dog ske oplæsning af byrettens gengivelse af parter/vidners forklaringer i forbindelse med supplerende afhøring.

Der skal henvises til de relevante sidetal i ekstrakten under forelæggelsen.

Forelæggelse kan undlades, hvis parterne er enige om, at de oplysninger, der samlet indeholdes i selve byretsdommen, herunder dommens præmisser, er fuldt dækkende for ankesagens behandling.

Konkretiserede henvisninger i byrettens dom til bestemte passager i sagens dokumenter kan anses for at være landsretten bekendt.

Det er som ovenfor anført vigtigt, at det altid fremgår af sammenhængen, hvilken betydning en faktisk oplysning har for parternes anbringender.”

Afhøringer

Ved vurderingen af afhøringer lægges der vægt på, om prøve kandidaten på en relevant og objektiv måde kan afhøre parter og vidner således, at retten får det fornødne kendskab til de oplysninger, som det af hensyn til sagens afgørelse er nødvendigt at få præsenteret ved brug af afhøringer. Ved vurderingen lægges således særlig vægt på, om en afhøring, som er ønsket af prøve kandidaten, er relevant for sagen, og om prøve kandidaten evner at stille de nødvendige spørgsmål på en sådan måde, at den afhørte får lejlighed til at udtale sig samlet og uden afbrydelser og uden, at de spørgsmål, som ønskes besvaret, har karakter af at være ledende spørgsmål.

De nærmere krav til en afhøring fremgår bl.a. af landsretternes fælles vejledning for behandling af civile sager ved landsretterne. I denne vejledning er bl.a. anført:

” ...

Afhøringer, herunder supplerende afhøringer i ankesager

Afhøringer af parter og vidner koncentrerer. Det forventes, at partens advokat kort præsenterer et mødende nyt vidne og vidnets forbindelse til sagen og stiller spørgsmål til vidnet under forevisning af dokumenter (eventuelt under anvendelse af ekstra ekstrakt). I ankesager kan spørgsmål ved supplerende afhøringer ske med udgangspunkt i den oplæste forklaring fra byretten, således at gentagelser undgås.

Bevisførelse i form af afhøringer bør alene ske i de tilfælde, hvor selve afhøringen kan antages at have betydning for landsrettens afgørelse af sagen. Det bør derfor overvejes, om de oplysninger, der ønskes inddraget i sagen ved en afhøring, i stedet kan indgå i sagen i form af dokumenter eller ved parternes enighed om at lægge et bestemt faktisk forhold til grund for sagens afgørelse.

Såfremt en afhøring anses for nødvendig, vil det, når det drejer sig om en afhøring af omfattende karakter, kunne være tilrådeligt for advokaten at gøre brug af støttebilag med angivelse af de punkter, der ønskes belyst ved afhøringen.

Advokaten bør før indkaldelse af vidner, der allerede har afgivet forklaring i 1. instans, særligt nøje overveje behovet for en supplerende forklaring for landsretten.”

Proceduren

Ved vurderingen af proceduren lægges der vægt på, om prøvekandidaten evner i et som udgangspunkt frit foredrag at sammenfatte sagens faktiske og retlige problemstillinger, således som disse tager sig ud på baggrund af hovedforhandlingens forløb. Det indgår i den forbindelse, om prøvekandidaten evner at opfange, hvad der er kommet af uforudsete momenter. Ved vurderingen af prøvekandidatens procedure er det således væsentligt, at prøvekandidaten viser overblik over sagens problemstillinger og evne til at indrette sine afsluttende bemærkninger efter bevisførelsens udfald og modpartens eventuelle tilkendegivelser. Ved vurderingen indgår endvidere, om prøvekandidaten viser fornødent kendskab til den relevante litteratur og retspraksis og i den forbindelse viser evne til at foretage en sober og velbegrundet udvælgelse af den litteratur og praksis, som vedkommende finder grundlag for at påberåbe sig.

De nærmere krav til en procedure fremgår bl.a. af landsretternes fælles vejledning for behandling af civile sager ved landsretterne. I denne vejledning er bl.a. anført:

”...

Proceduren

Advokaternes procedure bør såvel i relation til faktum som til sagens juridiske problemstillinger være koncentreret om det, der er omtvistet og tvivlsomt, og det vil ofte være en fordel at indlede proceduren med en kortfattet disposition for denne. Proceduren forudsættes – med forbehold for forløbet af bevisførelsen og frafaldne anbringender – i alt væsentligt at svare til det indgivne påstandsdokument.

Ved gennemgang af retspraksis og litteratur er det ikke nødvendigt at dokumentere eksistensen af velkendte retsprincipper eller anvendelsen af velkendte retsregler. En summarisk gennemgang af et større antal domme er sjældent af betydning for sagens pådømmelse.

I større sager kan det være hensigtsmæssigt, at hver part inden sit indlæg giver retten og modparten en disposition, der i overskriftsform angiver indlæggets opbygning.

...

Replik og duplik

Replik og duplik bør indskrænkes til ganske få punkter, som modpartens indlæg nødvendiggør, og bør navnlig ikke være en gentagelse af det, der allerede er anført i de første indlæg.”

Andre forhold af betydning for bedømmelsen

Ved vurderingen af sagens udførelse indgår tillige en række andre forhold end forelægelse, afhøring og procedure.

Ved vurderingen lægges således også vægt på kvaliteten af det skriftlige materiale, som prøve kandidaten har udarbejdet til brug for sagens hovedforhandling. Det gælder

påstandsdokumenter og sammenfattende processkrifter, som prøve kandidaten måtte have udarbejdet, og det gælder sagens ekstrakt, som skal være udarbejdet i overensstemmelse med ekstraktvejledningen, hvilket prøve kandidaten er ansvarlig for. Også prøve kandidats tilrettelæggelse af hovedforhandlingens forløb indgår i vurderingen. Dette gælder med hensyn til tidsplan og tilrettelæggelse af afhøringer, ligesom det kan indgå, om der er punkter, som prøve kandidaten helt åbenbart burde have afklaret med sin modpart forud for hovedforhandlingen.

Den samlede bedømmelse af den enkelte prøvesag

Såfremt udførelsen af en prøvesag skal anses for godkendt, skal den samlede vurdering af prøvesagens udførelse gå ud på, at udførelsen er tilfredsstillende. For at opnå denne bedømmelse må det kræves, at prøve kandidaten samlet har udført sagens enkelte dele på en måde, som gør, at retten har følt sig tilstrækkeligt vejledt og overbevist om, at prøve kandidaten har forberedt sagen grundigt og i muligt omfang tilskåret sagen og tilrettelagt sagsforløbet således, at sagens afvikling og de enkelte dele heri (forelæggelse, bevisførelse og procedure) er fremstået klart og overskueligt og med anvendelsen af et tidsforbrug i retten, som må anses for passende efter sagens karakter og omfang.

4. Udførelsen vurderes som ikke tilfredsstillende

Hvis udførelsen af en prøvesag ikke vurderes som tilfredsstillende, er prøven ikke bestået. Hvis sagen fortsat fremstår som egnet som prøvesag, er der ikke mulighed for at trække sagen som prøvesag. Det pågældende prøveforløb kan derfor ikke føre til møderet, heller ikke selv om der er tale om anden prøvesag, og den første prøvesag blev udført tilfredsstillende. Såfremt man fortsat ønsker at opnå møderet, må man i stedet påbegynde et nyt prøveforløb med to nye prøvesager. Hvis heller ikke dette andet prøveforløb fører til opnåelse af møderet, er der ikke mulighed for at indstille sig til yderligere prøveforløb.

Hvis udførelsen er vurderet som ikke tilfredsstillende, vil prøvekandidaten kunne få en uddybende mundtlig forklaring på bedømmelsen af de dommere, der har deltaget i sagens behandling.

5. Den praktiske fremgangsmåde for opnåelse af møderet

En advokat eller advokatfuldmægtig, der ønsker at udføre en bestemt sag som prøvesag, skal skriftligt orientere vedkommende ret herom forud for hovedforhandlingens gennemførelse.

Denne orientering skal indeholde eller være vedlagt:

- a) oplysning om prøvekandidatens cpr-nummer,
- b) bekræftet kopi af advokatbeskikkelse eller proceduretilladelse, samt en
- c) kort beskrivelse af sagen samt prøvekandidatens vurdering af, hvorfor sagen skønnes egnet som prøvesag.

Den pågældende ret kan enten straks eller senere afvise sagen som egnet som prøvesag. Der antages ikke at være adgang til at kære en sådan afgørelse.

Er sagen egnet som prøvesag, indtaster retten straks oplysningerne om prøvekandidaten og prøvesagen i en database om prøvesager.

Både byretterne, landsretterne og Sø- og Handelsretten har adgang til at foretage registrering i prøvesagsdatabasen. Det er dog alene Østre Landsret, der har adgang til at slette oplysninger i databasen.

Den ret, der indtaster oplysningerne om prøvekandidaten og prøvesagen i prøvesagsdatabasen, orienterer prøvekandidaten om indholdet af tilførslen til databasen.

Der kan højst anmeldes to sager ad gangen som prøvesager.

Er der tale om prøvesag nr. 2, skal den ret, hvor sagen skal udføres, indhente oplysninger om prøvesag nr. 1 fra prøvesagsdatabasen.

Prøvesag nr. 2 skal udføres senest 5 år efter udførelsen af den første sag, medmindre den ret, hvor den anden sag udføres, meddeler undtagelse herfra.

Ved stillingtagen til, om dispensation fra 5-års fristen kan gives, vil retten bl.a. kunne lægge vægt på følgende

- Fristoverskridelsens længde
- Årsagerne til fristoverskridelsen, herunder om denne er begrundet i sygdom, barsel eller andre forhold
- Komplexiteten og udførelsen af den første prøvesag
- Rettens berammelsestid og forløbet af forberedelsen

Såfremt retten ikke dispenserer fra en overskridelse af 5-årsfristen, må sagen i stedet – hvis prøve kandidaten ikke allerede har indstillet sig til prøven to gange – udføres som prøvesag nr. 1 i andet prøvesagsforløb.

Den ret, hvor en prøvesag udføres, udfylder vedhæftede skema med oplysning om prøvesagen og om omfanget af forelæggelsen, afhøringer og procedure samt med en samlet vurdering af, om sagens udførelse er fundet tilfredsstillende. Efter prøvesag nr. 1 kan det endvidere anføres i skemaet, hvis der er anledning til at stille særlige – skærpede eller lempelige – krav til prøvesag nr. 2.

Skemaets oplysninger indtastes i databasen straks efter, at henholdsvis 1. og 2. prøvesag er bestået.

Meddelelse om opnået møderet gives af vedkommende landsretspræsident eller – hvis prøvesag nr. 2 er udført for Sø- og Handelsretten – af præsidenten for Sø- og Handelsretten. Hvis prøve kandidaten endnu ikke er beskikket som advokat, betinges møderetten af, at prøve kandidaten opnår advokatbeskikkelse.

Samtidig med, at vedkommende landsretspræsident eller præsidenten for Sø- og Handelsretten giver besked om opnået møderet, sørger retten for, at oplysningerne om prøve kandidaten og prøvesagerne slettes i prøvesagsdatabasen. Sådanne oplysninger slettes ligeledes i prøvesagsdatabasen, hvis der er gået væsentligt mere end 5 år fra

prøvesag nr. 1 uden anmeldelse af prøvesag. nr. 2. Af tekniske grunde foretages sletning alene af Østre Landsret.

Bent Carlsen

Bjarne Christensen

Henrik Rothe